

Rasa Braslauskienė, Sada Petružienė, Regina Saveljeva

SOCIALINĘ PEDAGOGIKĄ STUDIJUOJANČIŪJŲ POŽIŪRIS Į KARJERĄ IR PROFESINĮ PAŠAUKIMĄ

Anotacija: straipsnyje analizuojamos *pašaukimo* ir *karjeros* sąvokų sampratos, tyrinėjamos ir lyginamos socialinę pedagogiką studijuojančiųjų nuostatos į jų profesinį pašaukimą ir karjerą bei šių nuostatų sąsajos.

Esminiai žodžiai: pasitenkinimas profesija, profesinis pašaukimas, profesinio pašaukimo ugdymas, karjeros vizija.

Ivadas

Lietuvoje žmogaus socialinio aktyvumo tyrimai pastaruoju metu įgauna naują prasmę. Žmogaus socialinis aktyvumas nagrinėjamas sociologiniu, edukaciniu, ekonominiu, vadybiniais aspektais [7; 8; 12; 16 ir kt.]. Tyrinėjama asmens bei visuomenės sąveika, šios sąveikos ryšys socialinės atskirties bei sanglaudos, lygių galimybių kontekstuose. Užsienio ir Lietuvos mokslininkų darbuose analizuojama *socialinė sanglauda ekonominiu, teritoriniu bei nacionaliniais, bendruomenių telkimo* aspektais. Lietuvos edukologų darbuose, analizuojančiuose ugdymo realybę, labiau gilinamasi į *atskirų* socialinių grupių socialinės integracijos ypatumus. Nuošalyje lieka socialinių pedagogų rengimo ugdymo kokybės diskursas, stokojama nuoseklių tyrimų, leidžiančių apžvelgti ir analizuoti socialinį ugdymą platesniame lygių galimybių bei socialinės sanglaudos kontekste. Mažai analizuotas socialinių pedagogų, kaip socialinių ugdytojų, rengimo veiklos aspektas, profesinio pašaukimo, jo ugdymo galimybės, profesinės karjeros, studentų pasiekimų periodinis vertinimas kaip būsimųjų socialinių ugdytojų rengimo gerinimo veiksnys.

Socialiniai pedagogai, papildantys Lietuvos pedagogų gretas, pasižymi savitomis asmenybės ir profesinėmis savybėmis, kurių didžioji dalis formuojasi studijų metais. Profesija, anot S. Arnoldo (1997), paprasčiausiai yra kontekstas, kuriame rutuliojasi individo karjera. Koks jaunas žmogus stoja studijuoti socialinę pedagogiką, kodėl jis pasirenka būtent šią profesiją, kokią turi karjeros viziją, kaip supranta profesinį pašaukimą ir kokias profesines savybes norėtų išsiugdyti? Atsakymai į šiuos klausimus padėtų geriau suprasti subjektyviuosius socialinių pedagogų personalo kaitos aspektus, šiuolaikinio socialinio pe-

dagogo rengimo kokybės optimizavimo aukštojoje mokykloje galimybes. Siekiant šalies gyvybingumo moderniam, atvirame pasaulyje bei formuojant savitą indėlį į bendrą civilizacinės pažangos aruodą, būtina nacionalinės saviraiškos, tautinės savasties įgyvendinimo bei plėtojimo kelių ir būdų paieška [5]. Ieškojimas turi būti grįstas įvairių mokslo sričių žiniomis apie karjerą, jos kaitos tendencijas bei profesinį pašaukimą.

Studentų profesinis rengimas edukologijos moksle analizuojamas dvejopai – objektyviuoju ir subjektyviuoju aspektais. Objektyvusis aspektas apima mokymo programų, studijų tikslų, uždavinių, įgyjamų kompetencijų, socialinio ir materialinio aprūpinimo, ugdymo technologijų ir pan. analizę. Subjektyvusis – asmenybės raidos mokymo(si) procese, profesinio pašaukimo ugdymo, karjeros projektavimo ir kitus tyrimus. Mokslinės literatūros analizė šiais klausimais rodo, kad subjektyvioji profesinio rengimo pusė yra mažiau tyrinėta. Asmenybės ugdymosi tyrimai reikalauja daugiau laiko ir yra sudėtingi nustatant procesą lemiančius veiksnys. Tačiau yra būtini analizuojant šiuolaikinio profesinio rengimo optimizavimo aukštojoje mokykloje galimybes. Subjektyvios studentų profesinio rengimo dimensijos tyrimo svarbą akcentuoja šie mokslininkai: L. Jovaiša (1999), V. Kavaliauskienė (2001), K. Pukelis (2003; 2004), R. Laužackas (2005), O. Tijūnėlienė (2005) ir kt.

Kėlėme mokslinio tyrimo **problema** – socialinių pedagogų rengimo profesinei veiklai optimizavimas požiūriu į profesinį pašaukimą ir karjeros viziją kontekste.

Straipsnyje tyrinėjimo **objektu** pasirinkome būsimųjų socialinių pedagogų, kaip specifinės pedagogikos srities, požiūrį į jų profesinį pašaukimą ir karjeros viziją.

Tyrimo tikslas – pagrįsti socialinę pedagogiką studijuojančiųjų požiūriu į jų karjerą ir profesinį pašaukimą tyrimo metodiką.

Tyrimo taikyti mokslinės literatūros analizės ir sintezės, anketinės apklausos, dokumentų analizės, loginio abstrahavimo, modeliavimo **metodai**, statistinės tyrimo duomenų analizės metodas.

Pašaukimo ir karjeros sąvokų sampratos

Karjera, karjeros projektavimas, karjeros vizija

Karjera apibūdinama kaip iš pašaukimo kylančių ir besitęsiančių visą gyvenimą įvairių žmogaus atliekamų socialiai reikšmingų vaidmenų, darbo vietų ir jose užimamų pareigų bei pasiekimų seka, susijusi su saviraiška ir individualiu tobulėjimu bei atspindinti asmenybės gyvenimo viziją ir stilių [11; 12].

Pateikiama ir *karjeros plėtojimo* sąvokos apibrėžtis kaip visuma psichinių, socialinių, psichofizinių, ekonominių ir edukacinių veiksnių, darančių įtaką individo karjerai. *Karjeros plėtojimas (career development)* apibrėžiamas kaip dinamiško asmenybės tobulėjimo ir profesinės saviraiškos per žmogaus gyvenimą procesas, raida, tęstinumas laike. R. Kučinskienė (2003) pažymi, kad individas šiame kontekste traktuojamas kaip judantis viena iš daugybės galimų trajektorijų sistemoje „mokymasis–darbas“ ir su ja susijusiuose socialiniuose vaidmenyse.

Karjeros vizija. Šį terminą naudojome klausimyne respondentams kaip artimą savo prasme *karjeros projektavimo* terminui, tikėdamiesi, kad jis bus aiškesnis ir priimtinesnis studijuojantiems. *Karjeros projektavimas (career designing)* suvokiamas kaip nuolatinės žmogaus pastangos išžvelgti darbo rinkos kaitos tendencijas ir prognozuojamų pokyčių kontekste tirti bei planuoti savo profesinės veiklos tobulinimo procesus, siekiant išlikti nuolat kintančioje darbo rinkoje ir įprasmiti savo gyvenimą [11; 12; 16]. *Karjeros projektavimo vadove* (2005) nurodyta keletas karjeros projektavimo apibrėžimų, kurie iš esmės nesiskiria. Pateiksime Nacionalinio suaugusiųjų mokymosi instituto (*National Institute of Adult Continuing Education, NIACE*) formuluotą apibrėžimą, kuris mūsų tyrimų kontekste daugiau išryškina veiklos komponentus, į kuriuos formuojant tyrimo metodiką buvo atsižvelgta. „Karjeros projektavimas – tai veikla, padedanti asmenims: išnaudoti visas mokymosi, profesinės veiklos ir karjeros galimybes atsižvelgiant į žmogaus amžiaus tarpsnį bei esamą gyvenimo etapą; įtvirtinti pasitikėjimą ir žinias, siekiant kompetentingai pasirinkti vieną esamų veiklos galimybių; išmokyti priimti sprendimus ir sudaryti karjeros planus remiantis atliktu pasirinkimu; mokytis gyventi pagal pasirengtus karjeros planus“ [9; 16, p. 95].

Profesinis pašaukimas

Pašaukimas yra gilus vidinis noras pasirinkti profesiją, kurią žmogus mano esant vertingą. Žmogus pasiaukoja darbui ir siekia veikti pagal jo aukščiausius principus. Pašaukimo esmė yra altruistiškai teikti paslaugas [17]. J. M. Gustafsonas (1982) tei-

gia, kad profesija be pašaukimo stokoja moralinių ir žmogiškųjų šaknų, netenka žmogiškojo jautrumo ir riboja paslaugų teikimo žmonių gerovei viziją.

Daugelis autorių pažymi, kad *profesinis pašaukimas* yra dinaminis konstruktas. Kai kurie žmonės anksti pradeda jausti potraukį, polinkį tam tikrai profesijai, veiklos rūšiai. Kaip teigia K. Pukelis (2004, p. 87), „kiekvienas *sveikas* vaikas savo prigimtyje slepia tam tikros veiklos idėją (pašaukimą), kurios pagrindas yra turimas talentas. Negabių vaikų nėra. Visa problema ta, kad labai sunku yra nustatyti, kam vaikas yra gabus“. L. Jovaiša (1999) nurodo, kad vieni anksčiau, kiti vėliau pajunta pašaukimą, kartais tai atsitinka dirbant atsitiktinį darbą. Kai kurie autoriai teigia, kad pašaukimas gali atsirasti bet kuriuo metu mokytojo gyvenime, lygiai taip pat ir dingti [7]. Ne visi mokytojai yra pašaukti mokyti, kai kurie pašaukimą mokyti atranda tik po kelių praktikos metų, bet abiem atvejais pašaukimas arba gilėja, arba dingsta [2].

Mokslinėje literatūroje išryškintas profesinio pašaukimo ugdymo aktualumas. Kaip teigia M. P. Cowanas ir kt. (2002), pats mokymas bet kurioje srityje turi svarbią misiją – padėti studentams atrasti ir pasirengti jų specialiam pašaukimui. O C. J. Daltonas (2001) akcentuoja, kad reikia padėti studentams pasirinkti specializaciją ir karjerą ne tik pagal gebėjimus ir interesus, bet ir padėti išsiaiškinti savo asmeninį pašaukimą bei suprasti savo giliausias vertybes ir pasišventimą ateičiai.

Mokslininkai, rašantys apie *pedagogo profesinį pašaukimą* užsienio literatūroje, vartoja įvairius terminus *calling, vocation, passion, spirituality*. Mokslininkai terminą *pašaukimas* sieja su vidine motyvacija (*intrinsic motivation*), vidiniu varikliu (*inner drive*), mokymo aistra (*fervent zeal for the field of teaching*) [7 ir kt.].

Anksčiau pateiktų *karjeros* ir *pašaukimo* sąvokų prasmės skiriasi, tačiau turi bendrumų. Abi sąvokos sieja darbo arba profesinę veiklą, kaip „išorinė“ veiklos sritis, bei saviraišką ir tobulėjimą, kaip „vidinė“ veiklos sritis.

Tyrimą konstravome išsikėlę **prielaidą**, kad profesinio pašaukimo identifikavimas (atskleidimas sau pačiam) ir karjeros projektavimas tarpusavyje susiję ir vienas nuo kito tiesiogiai priklausomi.

Tyrimo dizainas

Metodika. Klausimyną sudaro penki klausimų blokai su pusiau uždaro ir atviro tipo klausimais. Pirmas blokas skirtas išsiaiškinti studentų sociodemografinius duomenis.

Antrasis klausimų blokas skirtas išsiaiškinti studentų profesijos pasirinkimo motyvus. Respondentų buvo prašoma pratęsti frazė: *Šią profesiją pasirinkau,*

nes... Analizuojant atsakymus buvo taikytas turinio (*content*) analizės metodas. Sąvoką *motyvai* vartojome bendriausia ir respondentams suprantama prasme, t. y. motyvas kaip paskata vienokiai ar kitokiai veiklai, pasirinkimui.

Trečias klausimų blokas skirtas išsiaiškinti studentų pasitenkinimą pasirinkta profesija, tam naudota A. Reano (2000), modifikuota V. A. Jadovo ir N. V. Kuzminos metodika, kuria galima paskaičiuoti pasitenkinimo profesija indeksą (PPI). Respondentų prašoma pažymėti jiems tinkamą atsakymą iš pateiktų 5 variantų. Formuluoti tokie klausimai: *Ar Jūs patenkinti pasirinkta profesija? Ar norėtumėte likti specialistu savo srityje? Jeigu Jums reikėtų pasirinkti profesiją iš naujo, ar rinktumėtės socialinio pedagogo profesiją?* Rezultatų apdorojimas: skaičiuojami balai, kuriuos respondentai nurodė atsakydami į šiuos klausimus, kiekvieno klausimo atsakymai įvertinami 5 balų sistema (1 ir 3 klausimų atsakymai įvertinami šitaip: *ne* – 1 balas, *greičiausiai ne, nei taip* – 2 balai, *nežinau* – 3 balai, *greičiausiai taip, nei ne* – 4 balai, *taip* – 5 balai). 2 klausimo atsakymai įvertinami atvirkščiai: *ne* – 5 balai, *greičiausiai ne, nei taip* – 4 balai, *nežinau* – 3 balai, *greičiausiai taip, nei ne* – 2 balai, *taip* – 1 balai. Paskaičiuojamas pasitenkinimo profesija indeksas (PPI). $PPI = (\text{Pirmo klausimo balas} + \text{antro klausimo balas} + \text{trečio klausimo balas}) / 3$. Gautas rezultatas palyginamas su metodikoje pateiktomis normomis ir gauname tiriamųjų pasitenkinimo profesija lygmenis.

Ketvirtio bloko klausimai buvo skirti išsiaiškinti studentų požiūrį į jų profesinį pašaukimą. Respondentų prašyta įvertinti teiginį: *Turiu pašaukimą pasirinktai profesijai* – pagal Likert'o skalę: *visiškai sutinku, sutinku, nežinau, nesutinku, visiškai nesutinku*.

Penktas blokas skirtas nustatyti studentų karjeros planus ir juos lemiančius veiksniai. Prašėme pratesti teiginį: *Mano būsimoji karjeros vizija*. Analizuojant rezultatus buvo naudotas turinio (*content*) analizės metodas.

Duomenų skaičiavimas. Skaičiuojant tyrimo duomenis ir pateikiant tyrimo rezultatus taikyti aprašomosios statistikos, *content* analizės ir Spearman'o koreliacijos koeficiento nustatymo metodai.

Tiriamieji. Tyrime dalyvavo 123 dieninių studijų skyriaus socialinės pedagogikos specialybės studentai iš Klaipėdos universiteto (45) ir Vilniaus pedagoginio universiteto (78). Tyrime dalyvavo 50,7 proc. II kurso ir 49,3 proc. III kurso studentų. Tyrimo duomenys buvo rinkti nuo 2007 m. gruodžio iki 2008 m. vasario mėn. Duomenys skaičiuoti bendrai, neišskiriant jų skirtumų institucijų ir studijų programų atžvilgiu. Respondentais tikslingai pasirinkti dieninių studijų II ir III kursų studentai, nes

darome prielaidą, kad per antrus ir trečius studijų metus formuojasi jaunuolių (18–24 metų amžiaus) profesiniai tikslai, plėtojasi profesijos vertybinės orientacijos, profesinis pašaukimas, kuriama būsimo karjeros vizija.

Sąvokas *studijuojama socialinės pedagogikos programa* ir *studijuojama socialinio pedagogo profesija* šio tyrimo kontekste laikėme tapačiomis turinio prasme.

Studijuojančiųjų socialinę pedagogiką požiūrio į karjerą ir profesinį pašaukimą tyrimo duomenys

Studentų apklausos apie **pasitenkinimą pasirinkta profesija** rezultatai apibendrinti ir pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė

Studentų pasitenkinimas pasirinkta profesija (proc.)

Atsakymų variantai	Ne	Greičiausiai ne nei taip	Nežinau	Greičiausiai taip nei ne	Taip
	20,2			52,5	

Lentelėje matyti, kad šiek tiek daugiau nei pusė (52,5 proc.) tyrime dalyvavusių studentų yra patenkinti pasirinkta socialinio pedagogo profesija. Penktadalis studijuojančiųjų (20,2 proc.) nėra patenkinti pasirinkę šią profesiją, ketvirtadalis (27,3 proc.) nurodė, kad nežino.

Nustatant respondentų **pasitenkinimo pasirinkta profesija lygmenis** naudota A. Reano (2000), modifikuota V. A. Jadovo ir N. V. Kuzminos metodika ir gauta, mūsų manymu, pakankamai išsami informacija (žr. pateiktą anksčiau tyrimo metodiką).

3 lentelė

Studijuojančiųjų pasitenkinimo pasirinkta profesija lygmenys (proc.)

Nepatenkinti	3,1
Pasitenkinimas žemiau vidutinio	37,8
Pasitenkinimas vidutinio lygmens	39,8
Pasitenkinimas aukščiau vidutinio	18,4
Aukštas pasitenkinimo lygis	1,0
Iš viso	100,0

Aukšto pasitenkinimo profesija lygmens yra tik 1,0 proc. visų socialinę pedagogiką studijuojančių respondentų. Nepatenkinti ir žemesnio negu vidutinis pasitenkinimo lygmens yra per 40 proc. ap-

klaustųjų, dar beveik tiek pat – vidutinio lygmens ir apie penktadalis – aukščiau nei vidutinio lygmens. Komentuodami reiškinį galėtume pasakyti, kad pasitenkinimo pasirinkta profesija lygmenį lemia tokie veiksniai:

1. Stojančiųjų motyvacija pasirenkant studijų programą, profesiją (didelė dalis norėjo studijuoti kitą studijų programą, profesiją).
2. Studijų laikotarpiu daromi sprendimai studijuojamos profesijos atžvilgiu (kai kurie studentai suvokia, kad nenori dirbti studijuojamos profesijos srityje arba, atvirkščiai, jiems ima patikti pasirinkta profesinė veikla).
3. Studijuojančiųjų profesinių tikslų, vertybinių orientacijų ir būsimos karjeros vizijos susiformavimo lygmuo.

Nustatytas pastebimas statistiškai reikšmingas ryšys tarp studentų pasitenkinimo pasirinkta profesija ir pašaukimo. Galima teigti, kad tie studentai, kurie mano, jog turi pašaukimą pasirinktai profesijai, yra labiau patenkinti šia profesija. Patenkinti savo pasirinkimu respondentai linkę manyti, kad turi pašaukimą šiam darbui (*Spearmano Rho* = 0,571, *p* = 0,000).

Nustatant respondentų požiūrį į jų **pašaukimą pasirinktai profesijai**, buvo pateikti teiginiai su atsakymų variantais. Apibendrinti duomenys pateikti 4 lentelėje.

4 lentelė

Studentų požiūris į tai, ar turi pašaukimą pasirinktai profesijai (proc.)

Teiginys ir atsakymų variantai	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Nežinau	Sutinku	Visiškai sutinku
Turiu pašaukimą pasirinktai profesijai	14,9	14,9	49,4	19,8	1,0
	29,8			20,8	

Lentelėje matyti, penktadalis (20,8 proc.) respondentų nurodo, kad turi pašaukimą dirbti socialinio pedagogo darbą. Beveik trečdalis (29,8 proc.) tyrime dalyvavusių studentų nurodo, kad neturi pašaukimo socialinei pedagoginei veiklai. Pusė respondentų (49,5 proc.) nežino, ar turi pašaukimą pasirinktai profesijai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad aiškiai žino, jog turi pašaukimą pasirinktai veiklai tik 1,0 proc., tačiau net 14,9 proc. tikrai žino, jog tokio pašaukimo neturi ir dar pusė respondentų nurodė, jog nežino.

Nustatant studentų **požiūrį į profesinę karjerą** buvo pasirinkti atviro tipo klausimai. Gautus duomenis pagal atsakymų turinį galėjome suskirstyti į 4 kategorijas: respondentai savo būsimą karjerą sieja su pasirinkta profesija; savo būsimą karjerą sieja su kita profesija; neturi karjeros vizijos; neatsakė. Duomenys pateikti 5 lentelėje.

5 lentelė

Studentų būsimos karjeros vizija (proc.)

Atsakymai	Duomenys
Turi būsimos karjeros viziją, karjerą sieja su pasirinkta profesija	34,7
Turi būsimos karjeros viziją, tačiau ketina keisti profesiją	31,7
Neturi būsimos karjeros vizijos	13,9
Neatsakė	19,8
Iš viso	100

Šiek tiek daugiau nei trečdalis (34,7 proc.) studentų savo karjerą sieja su pasirinkta profesija ir šiek tiek mažiau nei trečdalis (31,7 proc.) savo karjeros nesieja su pasirinkta socialinio pedagogo profesija. 13,9 proc. studijuojančiųjų neturi būsimos karjeros vizijos ir 19,8 proc. visai neatsakė į pateiktą klausimą.

Nustatytas silpnas, tačiau statistiškai reikšmingas ryšys tarp studentų karjeros vizijos ir motyvacijos studijuoti pasirinktą profesiją (*Spearmano Rho* = 0,183, *p* = 0,033). Galima teigti, kad kuo labiau studentai norėjo studijuoti pasirinktą profesiją, tuo aiškiau įsivaizduoja savo būsimą profesinę karjerą ir sieja ją su pasirinkta profesija.

Nustatytas silpnas ir statistiškai reikšmingas ryšys tarp profesinio pašaukimo turėjimo ir studentų karjeros vizijos (*Spearmano Rho* = 0,177, *p* = 0,039). Tie, studentai, kurie turi pašaukimą pasirinktai profesijai, linkę karjerą sieti su šia profesija. Ir taip pat galime teigti, kad tie studentai, kurie nejaučia pašaukimo pasirinktai profesijai, planuoja karjerą kitoje profesinėje srityje.

Studentai, savo karjerą siejantys su studijuojama profesija, taip apibūdina savo būsimos karjeros viziją: „*Soc. pedagogas dirbantis kur nors savivaldybėje ar aukščiau, dar gerai būtų, kad būčiau vaikų teisės apsaugos kontrolierė (lb norėčiau)*“, „*Norėčiau dirbti švietimo sistemoje ir kovoti su nepilnamečių nusikalstamumu*“, „*Dirbti pagal specializaciją profesijos informavimo srityje*“, „*Soc. pedagoge dienos centre*“, „*Dirbti šioje srityje, būti geru specialistu*“, „*Dirbti pagal specialybę*“, „*Padėti vaikams iš asocialių šeimų*“, „*Baigti šios specialybės magistrantūros studijas*“, „*Darbas vaikų namuose*“ ir pan.

Ketinantys keisti savo profesiją taip nusako savo apsisprendimą: „Šiuo metu dirbu ir planuoju kitąmet stoti į kitą aukštąjį, nesujusį su dabartiniu, todėl karjerą planuoju kitoje srityje“, „Interjero dizainas“, „Tikriausiai ne šioje srityje“, „Tikrai ne soc. pedagogas“, „Norėčiau turėti nuosavą verslą“, „Nežinau, ar norėčiau turėti kažką bendro su studijuojamu dalyku, nes nusivyliau tuo, o svajonė yra karjera žiniasklaidos srityje“, „Išbandyti save meno srityje“, „Tikrai nenorėčiau būti soc. pedagoge“, „Dirbti politikos mokslų ar turizmo srityje“, „Dirbti teisinėje srityje, įgyti renginių organizatoriaus specialybę ir dirbti šioje srityje“, „Darbas deliame ofise“ ir pan.

Neturintys savo karjeros vizijos taip pasisako: „Dabar mano mintyse sąmyšis, dar nieko konkrečiau nesu nusprendusi“, „Kol kas neturiu“, „Dar nežinau“, „Artimiausia vizija – baigti mokslus“, „Dar neturiu tokios vizijos“, „Dar neišsivaizduoju“, „Aš dar jos neturiu“ ir pan.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pasisakydami apie savo būsimą karjerą kai kurie respondentai (10,1 proc. visų pasisakiusiųjų, tiek ketinančių dirbti pagal specialybę, tiek ir ketinančių keisti profesiją) pamini, kad nenori dirbti mokykloje: „Darbas ne ugdymo institucijoje“, „Tikrai ne darbas mokykloje ar darželyje (labai labai to tikinasi)“, „Darbas geroje firmoje, bet ne mokykloje, įgytu išgūdžių pritaikymas“, „Darbas darbo biržoje ar kitoje įstaigoje, tik ne mokykloje“, „Neplanuoju dirbti mokykloje, nes mažas atlyginimas, planuoju studijuoti dar kitą specialybę“, „Dirbti kur nors aukščiau nei mokykloje“, „Sieksiu tobulėti kad ir šioje srityje, tačiau neapsiribosiu vien minimaliais rezultatais. Tikrai nenorėčiau dirbti mokykloje.“ Šie pasisakymai reprezentuoja dalies visuomenės požiūrį į darbą mokykloje, mokytojo profesinį prestižą (tiksliau, jo nebuvimą), mokytojo profesijos socialinį statusą valstybėje.

Išvados

Karjeros, karjeros projektavimo, pašaukimo, profesinio pašaukimo sąvokų sampratos yra moksliskai apibrėžtos ir aptartos užsienio ir Lietuvos mokslininkų darbuose. Remiantis šiais apibrėžimais galima konstruoti empirinio tyrimo dizainą ir analizuoti studentų požiūrį į profesinį pašaukimą ir karjeros viziją.

Tyrimo eiga ir rezultatai leidžia daryti išvadą, kad pasiektas iškeltas tikslas ir tyrimo metodikos kokybė yra pakankama studijuojančiųjų požiūriui į jų karjerą ir profesinį pašaukimą tirti. Šią išvadą galime pagrįsti tuo, kad ši metodika atitinka pagrindinius tyrimo metodikoms keliamus reikalavimus:

- tiriamųjų imtis pakankama tyrimo metodikai patikrinti;
- atsakymų į klausimus, teiginių komentavimo ir variantų žymėjimo pobūdis turinio ir formos

atžvilgiu parodė, kad respondentams šie klausimai suprantami ir jie gali aiškiai išsakyti savo požiūrį;

- tyrimas atitinka ir anonimiškumo kriterijų. Anketos anonimiškos, duomenys užkoduoti. Tyrimo duomenų analizės pagrindu galime daryti tokias išvadas:

- Tikslingai studijuojamąją profesiją pasirinko daugiau kaip pusė respondentų, atsitiktinai pasirinko trečdalis, tačiau dalis jų yra patenkinti „atsitiktiniu“ pasirinkimu. Respondentų pasisakymai profesijos pasirinkimo atžvilgiu išryškino (aktualizavo) stojimo sistemos į Lietuvos aukštąsias mokyklas problemą ir tai lėmė studijuojančiųjų karjeros viziją ir profesinio pašaukimo raišką.

- Patenkinti pasirinkta socialinio pedagogo profesija yra daugiau kaip pusė tyrime dalyvavusių studentų. Penktadalis studijuojančiųjų nėra patenkinti pasirinkę šią profesiją, ketvirtadalis nurodė, kad nežino. Nustatant pasitenkinimo pasirinkta profesija lygmenis paaiškėjo, jog aukšto ir aukščiau vidutinio pasitenkinimo profesija lygmenis yra penktadalis visų socialinę pedagogiką studijuojančiųjų respondentų. Nepatenkinti ir žemesnio negu vidutinis pasitenkinimo lygmenis yra daugiau kaip keturi iš dešimties apklaustųjų, dar beveik tiek pat – vidutinio pasitenkinimo lygmenis. Komentuodami reiškinį galėtume pasakyti, kad pasitenkinimo profesija lygmenį lemia tokie veiksniai: stojančiųjų motyvacija pasirenkant studijų programą, studijuojamą profesiją (didelė dalis norėjo studijuoti kitą studijų programą, profesiją); studijų laikotarpį kai kurie studentai suvokia, kad nenori dirbti studijuojamos profesijos srityje arba, atvirkščiai, jiems ima patikti pasirinkta profesinė veikla.

- Penktadalis studentų nurodo, kad turi pašaukimą dirbti socialinio pedagogo darbą. Beveik trečdalis tyrime dalyvavusių studentų nurodo, kad neturi pašaukimo socialinei pedagoginei veiklai. Pusė studijuojančiųjų nežino, ar turi pašaukimą pasirinktai profesijai.

- Šiek tiek daugiau nei trečdalis studentų savo karjerą sieja su pasirinkta profesija ir šiek tiek mažiau nei trečdalis savo karjeros nesieja su pasirinkta socialinio pedagogo profesija. Trečdalis respondentų neturi būsimos karjeros vizijos arba visai neatsakė į pateiktą klausimą. Pasisakydami apie savo būsimą karjerą kai kurie respondentai pamini, kad nenori dirbti mokykloje.

- Nustatytas silpnas, tačiau statistikai reikšmingas ryšys tarp studentų karjeros vizijos ir mo-

tyvacijos studijuoti pasirinktą profesiją. Galima teigti, kad kuo labiau studentai norėjo studijuoti pasirinktą profesiją, tuo aiškiau įsivaizduoja savo būsimą profesinę karjerą ir sieja ją su pasirinkta profesija.

Pasitvirtino tyrimo metu iškelta prielaida, kad profesinio pašaukimo identifikavimas (atskleidimas sau pačiam) ir karjeros projektavimas tarpusavyje susiję ir vienas nuo kito tiesiogiai priklausomi. Nustatytas silpnas ir statistiškai reikšmingas profesinio pašaukimo turėjimo ir studentų karjeros vizijos ryšys. Tie studentai, kurie turi pašaukimą pasirinktai profesijai, linkę karjerą sieti su šia profesija. Studentai, kurie nejaucia pašaukimo pasirinktai profesijai, planuoja karjerą kitoje profesinėje srityje.

Tyrimo pagrindu galime teigti, kad būtina tyrinėti studentų profesinio pašaukimo ugdymo optimizavimo galimybes, plėtoti jų karjeros viziją, skatinti studijuojančiųjų profesinės karjeros projektavimą tam, kad jaunimas pasirinktų jų profesinį pašaukimą atitinkančias studijas, geriau suprastų savo specialius polinkius ir gabumus, galėtų tikslingiau projektuoti savo profesinę karjerą ir siekti profesionalumo, profesinio meistriškumo ir asmeninės saviraiškos.

Literatūra

1. Arnold S. *Managing Careers into 21st Century*. Sage, 1997.
2. Bullough Jr. R. V., Mayers C. T., Patterson R. S. Wanted: A prophetic pedagogy: A response to Our critics. *Curriculum Inquiry*, 2002, 32 (3), p. 341–347.
3. Cowan M. P., Ebertz R. P., Shields E. M. The Vocation of Teaching: Themes and Models from the Presbyterian Tradition. *Teaching Theology and Religion*, 2002, vol. 5, No. 3, p. 146–160.
4. Dalton C. J. Career and Calling: Finding a Place for the Spirit in Work and Community. *New Directions for Student Services*, 2001, vol. 95, p. 17–25.
5. Grigas R. *Šeima ir dabarties pasaulis*. Vilnius: Rosma, 1995.
6. Gustafson J. M. Professions as “callings”. *Social Service Review*, 1982, vol. 56 (4), p. 501–515.
7. Hansen D. T. *Exploring the moral Heart of teaching: Toward the teacher’s creed*. New York: Teachers College press, 2001.
8. Jovaiša L. *Profesinio konsultavimo psichologija*. Vilnius: Agora, 1999.
9. Karjeros projektavimo vadovas : sistemos, teorijos, praktika ir terminologija penkiose Europos šalyse. Kaunas: VDU leidykla, 2005.
10. Kavaliauskienė V. *Pedagoginis pašaukimas ir jo ugdymas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2001.
11. Kučinskienė R. *Ugdymo karjerai metodologija*. Klaipėda: KU leidykla, 2003.
12. Laužackas R. *Profesinio rengimo terminų aiškinamasis žodynas*. Kaunas: VDU leidykla, 2005.
13. Lundmark M. *Vocation in Theology-based Nursing Theories*. *Nursing Ethics*, 2007, vol. 14 (6), p. 767–780.
14. Prater L., McEwen, M. Called to nursing: perceptions of student nurses. *Journal Holistic Nurs*, 2006, vol. 24, p. 63–69.
15. Pukelis K. Karjeros projektavimo gebėjimai žinių visuomenėje. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 2003, Nr. 6, p. 66–75.
16. Pukelis K. *Mokytojų rengimo idealinio modelio parametrai*. Kaunas: Spindulys, 2004.
17. Raatikainen R. Nursing as a calling. *Journal of Advanced Nursing*, 1997, vol. 25, p. 1111–1115.
18. Shattell M. M., Moody N. B., Hawkins R., Creasia J. L. Nursing students’ career choices: a pilot study. *Tenn Nurse*, 2001, 64 (3), p. 14–18.
19. Tijūnėlienė O. Tikybos mokytojo asmeninių ir profesinių savybių raiška – svarbus teigiamų pedagoginių santykių su mokiniais susiklostymo veiksnys. Lietuvių katalikų mokslo akademija: suvažiavimo darbai: LKMA metraščio priedas. Vilnius: Lietuvių katalikų mokslo akademija. 2005, t. XIX, III knyga, p. 831–845.
20. Реан А. А., Бодровская Н. В., Розум С. И. *Психология и педагогика*. Санкт-Петербург: Питер, 2000.

Summary

Rasa Braslauskienė, Sada Petružienė,
Regina Saveljeva

ATTITUDE OF THOSE, STUDYING SOCIAL PEDAGOGY, TOWARDS THE CARRIER AND PROFESSIONAL VOCATION

Abstract. In the present article the conceptions of vocations (professional calling) and carrier are being analysed, attitudes of students, studying social pedagogy, towards professional avocation and carrier, also the links of those attitudes are being researched and compared.

Keywords: satisfaction with profession, education of professional vocation, vision of carrier.

Vocational training in the science of pedagogy is analysed in two ways: in objective and subjective aspects. The objective aspect includes the analysis of curriculum, study objectives, goals, gained competences, social and material support, educational technologies and etc. The subjective aspect – researches about individual's development in the process of teaching / learning, education of professional vocation, carrier planning and other. The scientific analysis in the above mentioned questions indicates that the subjective side of vocational training is less researched. The researches about individual's education require more time and are confusing while determining the factors, influencing the process. Nevertheless, they are essential while analyzing opportunities of optimization the modern vocational training in high school.

The research data analysis has revealed that the bigger part of the respondents chose the program to be studied deliberately, the third – chose accidentally, however, the part of them are content with that “occasional choice”. The speaking of the respondents, with regard to the choice of profession, have revealed (actualized) the problem of the system of admission

to the high Lithuanian schools, and this influences the carrier vision and expression of professional avocation of those who are studying. The research data has revealed that the third of respondents, by entering universities, expected to study other study program and to gain other profession.

The fifth of students indicate that they have an avocation to work as a social educator. Almost the third of the students, participated in the research, indicate, that they do not have avocation to the social pedagogic work. The half of the respondents know whether they have avocation for the chosen profession.

A bit more than a third of students relate their carrier with the chosen profession and a bit less than a third of them do not relate their carrier with the chosen profession of a social educator. The third of the respondents do not have the vision of further carrier or have not answered to the given question.

Speaking about their future carrier, some respondents mention that they do not want to work in school and their speaking reveals the attitude towards work in school, teacher's professional prestige (to be precise, its absence) and a weak social status of teacher's profession in the state.

*Klaipėdos universitetas
Iteikta 2011 m. kovo mėn.*